AZ EGYETEMES ÉS A MAGYAR TÖRTÉNELEM KÖTELEZŐ TÉNYANYAGA
A 2012-TŐL ÉRVÉNYES KERETTANTERVBEN
ÁLTALÁNOS ISKOLA 5–8. ÉVFOLYAM

Az emberiség őskora. Egyiptom és az ókori Kelet kultúrája

Fogalmak: őskor, ókor, régészet, szerszámkészítés, öntözéses földművelés, Krisztus előtt, Krisztus után, évtized, évszázad, emberöltő, fáraó, piramis, hieroglifa, ékírás, betűírás, múmia, Biblia, Ószövetség / héber Biblia, zsidó vallás.
Személyek: Ádám, Éva, Noé, Mózes, Dávid, Salamon.
Topográfia: ókori Kelet, Egyiptom, Nílus, Jeruzsálem, Mezopotámia, Kína.
Évszámok: Kr. e. 3000 körül (az Egyiptomi Birodalom egyesítése).

Az ókori görög–római világ

Fogalmak: mítosz, városállam, olimpia, népgyűlés, Akropolisz, légió, rabszolga, provincia, jeruzsálemi szentély, Újszövetség, diaszpóra, népvándorlás.
Személyek: Zeusz, Periklész, Romulus, Hannibál, Julius Caesar, Augustus, Jézus, Mária, József, Attila.
Topográfia: Balkán-félsziget, Olümposz, Athén, Spárta, Perzsa Birodalom, Marathón, Itáliai-félsziget, Róma, Karthágó, Szicília, Római Birodalom, Pannónia, Aquincum, Júdea, Betlehem Jeruzsálem.
Évszámok: Kr. e. 776 (az első feljegyzett olimpia játékok), Kr. e. 753 (Róma alapítása), Kr. e. 490 (a marathóni csata), Kr. e. V. század közepe (Athén fénykora), Kr. u. 476 (a Nyugatrómai Birodalom bukása, az ókor vége).

A középkori Európa világa

Fogalmak: középkor, uradalom, hűbérúr, hűbéres, vár, jobbágy, robot, majorság, iszlám, pápa, szerzetes, eretnek, vallási intolerancia, zsidóüldözés, kolostor, kódex, lovag, középkori város, céh, járvány, távolsági kereskedelem, könyvnyomtatás.
Személyek: Nagy Károly, Mohamed, Szent Benedek, Gutenberg.
Topográfia: Bizánci Császárság, Frank Birodalom, Mekka, Arab Birodalom, Német-római Császárság.
Évszámok: 622 (Mohamed „futása"), 800 (Nagy Károly császár), XV. század (könyvnyomtatás).

A magyarság történetének kezdetei és az Árpádok kora

Fogalmak: hun, finnugor, félnomád életmód, törzs, nemzetség, nagycsalád, fejedelem, táltos, honfoglalás, kalandozás, Szent Korona, vármegye, tized, ispán, tatár, kun.
Személyek: Attila, Álmos, Árpád, Géza fejedelem, Szent István, Gellért püspök, Szent László, Könyves Kálmán, IV. Béla, Szent Margit.
Topográfia: Urál, Etelköz, Vereckei-hágó, Kárpát-medence, Erdély, Esztergom, Pannonhalma, Székesfehérvár, Buda, Muhi.
Évszámok: IX. század (Etelköz), 895–900 (a honfoglalás), 997–(1000)–1038 (I. /Szent/ István uralkodása), 1077 (I. /Szent/ László trónra lépése), 1241–1242 (a tatárjárás), 1301 (az Árpád-ház kihalása).

A Magyar Királyság virágkora

Fogalmak: aranyforint, nádor, nemes, ősiség és kilenced törvénye, kormányzó, végvár.
Személyek: I. Károly, I. (Nagy) Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, Hunyadi Mátyás, I. Szulejmán.
Topográfia: Nándorfehérvár, Visegrád, Mohács.
Évszámok: 1308 (I. Károly trónra lépése), 1456 (Nándorfehérvár), 1458–1490 (Hunyadi Mátyás uralkodása), 1526 (a mohácsi vereség).

A világ és Európa a kora újkorban
Fogalmak: újkor, felfedező, gyarmat, manufaktúra, reformáció, protestáns, jezsuita, katolikus megújulás, felvilágosodás, alkotmány.
Személyek: Kolumbusz, Luther, Kálvin, Cromwell, XIV. Lajos, Rousseau, Washington.
Topográfia: Amerika, Versailles, London, Szentpétervár.
Évszámok: 1492 (Kolumbusz Amerikában), 1517 (Luther fellépése), 1776 (az amerikai Függetlenségi nyilatkozat).

Magyarország a kora újkorban
Fogalmak: végvár, hódoltság, szultán, szpáhi, janicsár, kuruc, labanc, hajdú, úrbér, jobbágyrendelet, zsellér, betelepítés, türelmi rendelet.
Személyek: Dobó István, Bocskai István, Bethlen Gábor, Zrínyi Miklós, II. Rákóczi Ferenc, Mária Terézia, II. József.
Topográfia: Pozsony, Bécs, Erdélyi Fejedelemség, Eger, Gyulafehérvár, Debrecen.
Évszámok: 1541 (Buda török kézen), 1552 (a „nagy várháborúk" éve), 1686 (Buda visszavívása), 1703–1711 (a Rákóczi-szabadságharc), 1740–1780 (Mária Terézia).

A forradalmak és a polgárosodás kora Európában és Magyarországon
Fogalmak: népfelség elve, jakobinus, polgári nemzet, ipari forradalom, tőkés, bérmunkás, kapitalizmus, rendi országgyűlés, alsótábla, felsőtábla, reformkor, közteherviselés, cenzúra, sajtószabadság, választójog, felelős kormány, jobbágyfelszabadítás, honvédség, trónfosztás, nemzetiségi törvény.
Személyek: XVI. Lajos, Robespierre, Napóleon, Watt, Széchenyi István, Kölcsey Ferenc, Wesselényi Miklós, Kossuth Lajos, Deák Ferenc, Petőfi Sándor, Batthyány Lajos, Jellasics, Görgei Artúr, Bem József.
Topográfia: Párizs, Waterloo, Debrecen, Isaszeg, Buda, Világos, Arad.
Évszámok: 1789 (a francia forradalom kezdete), 1815 (a waterlooi csata), 1830 (a Hitel megjelenése, a reformkor kezdete), 1832–1836 (reformországgyűlés), 1848. március 15. (forradalom Pest-Budán), 1849. április 14. (a Függetlenségi nyilatkozat), 1849. október 6. (az aradi vértanúk és Batthyány Lajos kivégzése).

A nemzetállamok kora és a gazdasági élet új jelenségei
Fogalmak: polgárháború, nemzetállam, szabad verseny, monopólium, szociáldemokrácia, tömegkultúra.
Személyek: I. Vilmos császár, Bismarck, Lincoln, Edison, Marx.
Topográfia: Olaszország, Németország, Egyesült Államok.
Évszámok: 1859 (csata Solferinónál), 1861–1865 (polgárháború az Egyesült Államokban), 1871 (a Német Császárság létrejötte).

Önkényuralom és kiegyezés. A dualizmus kora Magyarországon
Fogalmak: passzív ellenállás, kiegyezés, közös ügyek, dualizmus, millennium, agrárország, emigráció, amnesztia, vallási egyenjogúság.
Személyek: Deák Ferenc, I. Ferenc József, gróf Andrássy Gyula, báró Eötvös József, Kandó Kálmán, Bánki Donát.
Topográfia: Osztrák–Magyar Monarchia, Budapest.
Évszámok: 1867 (a kiegyezés), 1896 (a millenniumi ünnepségek).

A nagyhatalmak versengése és az első világháború
Fogalmak: villámháború, állásháború/állóháború, bolsevik, szovjet, hátország, kétfrontos háború.

Személyek: II. Vilmos, Lenin, Wilson, II. Miklós.
Topográfia: Szerbia, Szarajevó, Pétervár, Oroszország.
Évszámok: 1914. július 28. (a világháború kirobbanása), 1914–1918 (az első világháború), 1917 (az oroszországi forradalom és a bolsevik hatalomátvétel).

Európa és a világ a két háború között
Fogalmak: békediktátum, kommunizmus, GULAG, személyi kultusz, fasizmus, nemzetiszocializmus, kisantant, proletárdiktatúra, tőzsde, részvény, gazdasági válság.
Személyek: Clemenceau, Sztálin, Roosevelt, Mussolini, Hitler.
Topográfia: Szovjetunió, New York.
Évszámok: 1918. november 11. (az első világháború vége), 1922 (a Szovjetunió megalakulása), 1929–1933 (a nagy gazdasági világválság), 1933 (Hitler hatalomra kerülése).

Magyarország a két világháború között
Fogalmak: őszirózsás forradalom, tanácsköztársaság, vörösterror, fehérterror, kormányzópolitikai antiszemitizmus, numerus clausus, konszolidáció, revízió, zsidótörvény.
Személyek: Károlyi Mihály, Kun Béla, Horthy Miklós, Bethlen István, Teleki Pál.
Topográfia: Csehszlovákia, Jugoszlávia, Románia.
Évszámok: 1918. október vége (az őszirózsás forradalom), 1919. március (a Magyarországi Tanácsköztársaság kikiáltása), 1920. március (Horthy kormányzóvá választása), 1920. június 4. (Trianon), 1938 (az első bécsi döntés), 1940 (a második bécsi döntés).

A második világháború
Fogalmak: tengelyhatalmak, furcsa háború, hadigazdaság, totális háború, zsidóüldözés, holokauszt, roma/cigány népirtás, gettó, deportálás, partizán.
Személyek: Churchill, Kállay Miklós, Szálasi Ferenc.
Topográfia: Lengyelország, Sztálingrád, Don-kanyar, Normandia, Auschwitz, Berlin, Jalta, Hirosima.
Évszámok: 1939. szeptember 1. (a második világháború kirobbanása), 1941. június 22. (Németország megtámadja a Szovjetuniót), 1941. június 27. (Magyarország hadba lépése), 1941. december 7. (Pearl Harbor, az Egyesült Államok hadba lépése), 1943. január (a doni katasztrófa), 1943. február eleje (a sztálingrádi csata vége), 1944. március 19. (Magyarország német megszállása), 1944. június 6. (a normandiai partraszállás,), 1944. október 15–16. (Horthy kiugrási kísérlete, Szálasi hatalomátvétele), 1945. április (a háború vége Magyarországon), 1945. május 9. (Európában befejeződik a háború), 1945. szeptember 2. (Japán kapitulációja).

Hidegháborús konfliktusok és a kétpólusú világ kiépülése
Fogalmak: hidegháború, vasfüggöny, jóléti állam, piacgazdaság, szuperhatalom.
Személyek: Truman, Marshall, Hruscsov.
Topográfia: Szovjetunió, NSZK, NDK, Kína, Észak- és Dél-Korea, Észak- és Dél-Vietnam, Kuba, Közel-Kelet, Izrael, Palesztina.
Évszámok: 1946 (a fultoni beszéd), 1947 (a párizsi békék), 1948 (Izrael Állam megalakulása), 1949 (a NATO, az NDK és az NSZK megalakulása), 1953 (Sztálin halála), 1955 (a Varsói Szerződés), 1961 (Jurij Gagarin űrrepülése, a berlini fal felhúzása).

Magyarország a második világháború végétől az 1956-os forradalom és szabadságharc leveréséig
Fogalmak: népbíróságok, államosítás, internálás, pártállam, ÁVH, kitelepítések, tervgazdaság, kollektivizálás, szövetkezet, tömegpropaganda,

Személyek: Tildy Zoltán, Rákosi Mátyás, Nagy Ferenc, Kovács Béla, Mindszenty József, Nagy Imre, Kádár János.
Topográfia: Debrecen, Recsk, Hortobágy.
Évszámok: 1945. november (választások Magyarországon), 1946 (a második köztársaság és az új forint), 1947 (a kékcédulás választások, a párizsi béke), 1956. október 23. (a forradalom kitörése), 1956. november 4. (a forradalom leverésének kezdete).

A két világrendszer versengése, a szovjet tömb felbomlása
Fogalmak: tervgazdaság, piacgazdaság, beat-korszak, olajárrobbanás, atomkatasztrófa, mamutcégek, nemzetközi pénzvilág, csúcstechnológia.
Személyek: Brezsnyev, Kennedy, Reagan, Gorbacsov, II. János Pál.
Topográfia: Ukrajna, Észtország, Lettország, Litvánia, Csehország, Szlovákia, Szerbia, Horvátország, Szlovénia, Németország, Prága, Csernobil.
Évszámok: 1962 (a kubai rakétaválság), 1968 (a „prágai tavasz", nyugati diáklázadások), 1989 (a berlini fal lebontása), 1991 (a Varsói Szerződés és a KGST felszámolása, a Szovjetunió felbomlása), 1991–1999 (a délszláv háború), 1991–2004 (Jugoszlávia felbomlása), 1993 (Csehszlovákia szétválása, Csehország és Szlovákia létrejötte), 1999 (Jugoszlávia NATO bombázása).

A Kádár-korszak jellemzői
Fogalmak: munkásőrség, konszolidáció, népfelkelés, puha diktatúra, amnesztia, háztáji, pártállam, szamizdat, demokratikus ellenzék.
Személyek: Kádár János.
Topográfia: Salgótarján, Százhalombatta, Bős-Nagymaros, Monor, Lakitelek.
Évszámok: 1958 (Nagy Imre és vádlott társai kivégzése), 1968 (az új gazdasági mechanizmus), 1985 (a monori találkozó), 1987 (a lakiteleki találkozó), 1989 (Nagy Imre és mártírtársainak újratemetése, a harmadik köztársaság kikiáltása).

Az egységesülő Európa, a globalizáció kiteljesedése
Fogalmak: multikulturalizmus, terrorizmus, migráció, integráció, euró, internet, tömegkommunikáció.
Topográfia: az EU tagállamai.
Évszámok: 1992 (a maastrichti szerződés aláírása), 1995 (a schengeni egyezmény életbe lépése), 2002 (az euró bevezetése), 2001. szeptember 11. (terrortámadások az Egyesült Államokban), 2004 (tíz új tagállam csatlakozik az EU-hoz, közöttük Magyarország is).

Demokratikus viszonyok megteremtése és kiépítése Magyarországon
Fogalmak: privatizáció, rendszerváltás/rendszerváltozás, pluralizmus, demokratikus intézményrendszer, jogállam.
Személyek: Antall József, Göncz Árpád, Horn Gyula, Orbán Viktor, Mádl Ferenc.
Topográfia: Erdély, Kárpátalja, Felvidék, Délvidék, Várvidék (Burgenland).
Évszámok: 1990 (szabad, többpárti választások Magyarországon), 1991 (a szovjet csapatok távozása hazánkból), 1999 (csatlakozás a NATO-hoz), 2004 (Magyarország EU-tag lett).

Társadalmi szabályok
Szokás, hagyomány, illem, erkölcs, alapvető emberi jog, gyermeki jog, hivatal, egyenlőség, társadalmi különbség, társadalmi egyenlőtlenség, előítélet, kirekesztés, gyűlöletkeltés, gyűlölet bűncselekmény.

Állampolgári alapismeretek

Hatalmi ág, érdekképviselet, állampolgári jogok, állampolgári kötelességek, közjó, politikai intézmény, média, közélet, nyilvánosság.

Pénzügyi és gazdasági kultúra
Piacgazdaság, háztartás, vállalat, belföld, külföld, pénzintézet, pénzügyi közvetítő, bankjegy, pénzhelyettesítő, költségvetés, bevétel, kiadás, egyenleg, megtakarítás, betét, kötvény, befektetési jegy, hitelfelvétel, kamat, árfolyam, infláció.

Háztartás és családi gazdálkodás
Háztartás, költségvetés, bevétel, kiadás, társadalmi juttatás, tulajdonból származó jövedelem, örökség, nyeremény, vagyon, létszükségleti kiadás, nem létszükségleti kiadás, beruházás, egyenleg, megtakarítás, befektetés, hitel, kamat, bank, bankszámla, bankkártya, banki művelet, lakossági folyószámla.

Médiakörnyezet, a média funkciói, a nyilvánosság
Média, tömegkommunikáció, médiahasználat, funkció, médiaszöveg, nyilvánosság.

A médiamodellek és intézmények
Közszolgálati média, kereskedelmi média, közösségi média.

A média társadalmi szerepe, használata – Reklám és hír a hagyományos és az új médiában
Hír, kommentár, hírérték, hírverseny, pártatlanság, hírportál, közösségi oldal.